

LIETUVOS RESPUBLIKOS RESTAURATORIŲ SĄJUNGA

Kodas 190685380. Klaipėdos g. 5a, LT-01117 Vilnius Tel. +370 620 15547. El. p. restauratoriusajunga.lt@gmail.com

RS-230301, Vilnius
Originalas siunčiamas nebus

Jo Ekscelencijai Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Viktorijai Čmilytei-Nielsen
Lietuvos Respublikos Ministrėi Pirmininkei Ingridai Šimonytei
Lietuvos Respublikos Kultūros ministrui Simonui Kairiui
Lietuvos Respublikos Valstybinė kultūros paveldo komisijos Pimininkei doc. dr. Vaidutei Ščiglienei
Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Direktoriui Vidmantui Bezarui
Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos Generalinei sekretorei Miglei Mašanauskienei

DĖL RENGIAMOS NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS ĮSTATYMO NAUJOS REDAKCIJOS

2023 m. kovo 1 d., Vilnius

2022 m. vasario mėn. 14 d. Lietuvos Respublikos restauratorių sąjunga (toliau – LRRS) iš LR Kultūros ministerijos gavo laišką su kvietimu dalyvauti nuotoliniu būdu rengiamoje diskusijoje dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) pakeitimų. Kartu su kvietimu buvo pateiktas dokumentas „Informacija susitikimui su socialiniais partneriais“ su keturiais pasiūlymais, kuriems LRRS nariai turėjo argumentuotų pastabų.

Įvykusios diskusijos metu LR Kultūros ministerijos pristatoma medžiaga buvo fragmentuota ir kitokia, nei iš anksto siūsta LRRS ir su kuria buvo susipažinta. Į LRRS narių klausimus nebuvo aiškiai atsakyta, o jų išsakytos pastabos nediskutuojamos. Dėl fragmentiško pakeitimų pristatymo, nenoro diskutuoti ir neatsakymo į konkrečius klausimus LRRS turi pagrįstą įtarimą, kad Įstatymo pakeitimai bus pateikti priėmimui tinkamai nepristačius jų kultūros paveldo specialistams ir neatsižvelgus į jų profesionalias pastabas. Deja, informacijos, kuri diskusijos metu buvo rodoma ekrane ir pažadėta išsiųsti dalyviams elektroniniu paštu, negavome, todėl negalime detaliau komentuoti.

Pateikiame LRRS poziciją raštu gautai informacijai:

1. Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų centralizavimo siūlymo

Prieštaraujame savivaldybių Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų naikinimui, vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo vertinimą centralizuojant. Vertinimo tarybų centralizavimo siūlymas nėra pagrįstas nei objektyviu įstatymų traktavimu, gilesniu vertinimo tarybų darbo žinojimu, nei nuostatomis, kad visos vertinimo tarybos yra vienodai objektyvios, taip pat lygiavertės savo kompetencijomis ir teisėmis.

Vertinimo tarybų centralizavimas būtų žingsnis atgal kultūros paveldo apsaugos procese. Jis kultūros paveldo apsaugos nepagerintų, tik apribotų savivaldos teisę spręsti savo teritorijos kultūros paveldo klausimus. Geriausias sprendimas šiuo atveju būtų peržiūrėti tipinius vertinimo tarybų nuostatus, įtraukiant į juos punktus dėl pirmojo vertinimo prioriteto ir skirtingų vertinimo tarybų veiklų suderinamumo.

2. Dėl siūlymo pakeisti tvarkybos, tvarkomųjų statybos ir tvarkomųjų paveldosaugos darbų sąvokas

Keliama problematika yra susijusi su nepakankamu įsigilinimu į dabartinius įstatymus ir realaus darbo su kultūros paveldo objektais specifikos nežinojimu, todėl nuėita neteisingu keliu.

Tvarkybos darbai pagal galiojančius įstatymus neapima tvarkomųjų statybos darbų ir būtent šis darbų atskyrimas sudaro geresnes sąlygas kultūros paveldo apsaugai, nei pakeitimų autorių siūlomas tvarkybos ir statybinės veiklų sujungimas. Problema yra tik tame, kad teisingai nustatyti dalykai yra apibrėžti nepakankamai aiškiai, todėl ypač nepraktikuojantiems yra nelengva susivokti, o atskirais atvejais atsiranda vietos neteisingam interpretavimui.

Būtent ties aiškumo Įstatyme ir poįstatyminiuose aktuose įvedimu reikia ir dirbti. Todėl prieštaraujame dabartiniam Įstatymo redakcijos siūlymui, nes jis sudaro prielaidas kultūros paveldo naikinimui.

3. Dėl siūlymo išduoti vieną leidimą tvarkybos ir statybos darbams

Galiojančiuose teisės aktuose numatyta dviejų leidimų darbams kultūros paveldo objektuose tvarka nėra problema, o dažnai netgi galimybė spręsti problemas. Leidimą tvarkybos darbams galima gauti greičiau, negu statybą leidžiantį dokumentą, todėl paveldo objekto išsaugojimą galima pradėti vykdyti anksčiau. Siūlymo autoriai teigia atvirkščiai, tačiau jų pateiktas leidimų išdavimo trukmių skaičiavimas, neatspindi įstatymais privalomų procedūrų (projektų viešinimo, prisijungimo sąlygų išdavimo, projektų derinimo su prisijungimo sąlygas išdavusiomis institucijomis, bendrosios ekspertizės, poveikio aplinkai vertinimo ir kitų statybos projektams taikomų procedūrų). Jeigu egzistuotų vien statybą leidžiantys dokumentai, vien tvarkybos darbai be statybos darbų dažniausiai išvis negalėtų būti vykdomi, o tokių projektų, kai vykdomi tik tvarkybos darbai, yra labai daug. Sąlygos tvarkybos darbų projektavimui ir specialieji paveldosaugos reikalavimai skiriasi iš esmės, nes vieni nustato sąlygas darbų projektavimui, kiti – reikalavimus statinio projektavimui.

Skiriasi ir tvarkybos bei statybos darbų tikslai: pirmųjų tikslas yra išsaugoti kultūros paveldo objekto vertingąsias savybes, o antrųjų – pastatyti esminius statinio reikalavimus atitinkantį statinį. Todėl LRRS nepitaria siūlymui išduoti vieną leidimą tvarkybos ir statybos darbams.

4. Dėl atsakomybių tarp už kultūros paveldo objektų apsaugą atsakingų institucijų pasidalinimo

Sutinkame, kad atsakomybių pasidalinimą reikia išgryninti, tačiau dabartiniai siūlymai yra silpnai struktūrizuoti ir nesusieti su procedūrų poveikiu realiai kultūros paveldo objektų apsaugai.

Norime atkreipti dėmesį į tai, kad yra esminis skirtumas tarp vykdomų darbų kontrolės kultūros paveldo objektuose ir ne kultūros paveldo objektuose. Jei pastaruosiuose darbus, atliekamus ne pagal projektą arba pagal netinkamai parengtą projektą, galima stabdyti ir padarinius pašalinti, tai kultūros paveldo objektuose yra būtina tvirtai reglamentuojama prevencija, nes netinkami veiksmai kultūros paveldo objektuose negrįžtamai naikina jų vertę, yra nebeapataisomi, nepaisant pritaikomų baudų, tvarkybos dalyvių atestatų svarstymo ar kitų priemonių.

Jei savivaldybėms norima patikėti atsakomybę už vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objektus, joms būtina palikti galimybę vertinti vietinio reikšmingumo kultūros paveldą.

LRRS atkreipia dėmesį ir primena, kad:

- Lietuvos Respublikos Konstitucijos 42 straipsnis teigia, jog „valstybė remia kultūrą ir mokslą, rūpinasi Lietuvos istorijos, meno ir kitų kultūros paminklų bei vertybių apsauga“. Primename, kad įstatymų leidėjai prioritetą turi teikti kultūros paveldo apsaugai, o ne atskirų subjektų darbų supaprastinimui, patogumui ar pagreitinimui;
- Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 2 skyriuje įtvirtinta, kad, be kita ko, aplinka ir kultūros paveldas yra pagrindiniai nacionalinio saugumo objektai;
- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo paskirtis – išsaugoti Lietuvos nekilnojamąjį kultūros paveldą ir perduoti ateities kartoms, sudaryti sąlygas visuomenei jį pažinti ir juo naudotis. Pastarasis įstatymas įgyvendina Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Tarptautinių sutarčių ir Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymų nuostatas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje.

Todėl LRRS mano, kad nesvarbu koks sudėtingas ir imlus yra nekilnojamojo kultūros paveldo apskaitos ir tvarkybos procesas, svarbu yra nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas.

LRRS yra susirūpinusi, kad Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo redakcija yra rengiama „už uždarų durų“, tik imituojant diskusiją, pateikiant ne visumą, o tik atskirus fragmentus. Iš jų neįmanoma suvokti koncepcijos ir įvertinti, kiek ji yra pranašesnė už aktualią Įstatymo redakciją.

LRRS mano, kad Nekilnojamasis kultūros paveldas yra mūsų valstybės identiteto pagrindas ir neatsakingi veiksmai, griauinantys paminklosaugos sistemą, kelia grėsmę ne tik nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimui, bet ir mūsų šalies nacionaliniam saugumui.

Lietuvos Respublikos restauratorių sąjungos Valdybos vardu

pirmininkas dr. Marius Daraškevičius

